

2-TOM, 3-SON

MAQSUD SHAYXZODANING UMR YO'LI

Turg'unova Ziyoda G'ayrat qizi

Toshkent davlat transport universiteti 2-bosqich talabasi

Annotatsiya

- *Umrlar bo'ladiki,*
- *Tirik odam o'likdir,*
- *Umrlar bo'ladiki,*
- *O'lgan odam tirikdir*

Maqsud Shayxzoda haqida so'z borar ekan, gapni ayni yuqorida keltirilgan misra bilan boshlashni hohladim. Albatta ushbu misra barchamizga tanish. Uning hayotini biz yuqoridagi misraning ikkinchi baytiga misol qila olishimiz mumkin:

Umrlar bo'ladiki,

O'lgan odam tirikdir.

Maqsud Shayxzodaning ushbu misrasi orqali men shuni ayta olamanki, u hozir bizning davramizda yo'q ammo biz hozirgacha uning hayoti va ijodiga qiziqib kelmoqdamiz. Jumladan u yozgan asarlar bilan tanishib, she'rlarini yod olmoqdamiz, u haqida turli xil maqolalar yozib kelmoqdamiz. Bundan ko'rinadiki, Maqsud Shayxzoda bu dunyoda yo'q lekin u yozgan asarlari va qilgan ishlari bizning xotiramizda ekan u hali ham tirik va biz bilan shunchaki uning tanasi biz bilan emas.

Kalit so'zlar

Maqsud Shayxzoda, adabiyot, she'riyat, tragediya, adabiy kecha, qatag'on qurboni, tarix, tarjima, ziyoli,

Ikki xalq dilbandi hisoblanmish Maqsud Shayxzoda 1908-yilning 7-noyabrda (ba'zi manbalarda 25-oktyabrda) Ozarbayjonning Oqtosh shahridagi ziyoli oilalardan birida tavallud topdi. Uning otasi Ma'sumbek o'z zamonasining xalqparvar kishilaridan biri bo'lib faqatgina shifokorlik kasbi bilan shug'ullanibgina qolmay, san'at, adabiyot, tarix va falsafa kabi fanlarga qiziqar edi. Otasining adabiyotga qiziqishi bo'lganligi sababli shaharning eng ziyoli kishilari ularnikida yig'ilib, adabiy kechalar tashkil qilib turishardi. Bu kechada albatta Pushkin va Lermontov, Shekspir va Balzak, Firdavsiy va Xayyom, Nizomiy va Navoiy asarlari nazardan chetda qolmas edi. Shunday adabiyotsevar oilada tarbiya

2-TOM, 3-SON

topayotgan yosh shoir boshlang'ich va o'rta ma'lumotni Oqtosh shahrida olib, Boku Oliy pedagogika institutini sirtidan tugatgan.

U 1925-yildan 1928-yilga qadar, Ozarbayjon Maorif xalq komissarligi yo'llanmasi bilan Dog'istonning Darband shahrida muallimlik qilgan. Ushbu yillarda Shayxzoda Dog'istonda kechgan qisqa hayot davrida muallimlik qilib, o'zining shoirlik, ham jurnalist, ham tanqidchi kabi qirralarini ocha olgan. Keyingi yillarda Shayxzoda Toshkentda turli gazeta va jurnallar muharririyatlarida, 1935-1938 yillarda esa Fanlar Qo'mitasi qoshidagi Til va adabiyot institutida ilmiy xodim, 1938-yildan umrining so'ngiga qadar Nizomiy nomidagi Toshkent Davlat pedagogika institutining "O'zbek mumtoz adabiyoti" kafedrasida dotsent vazifasida xizmat qilib, malakali kadrlar yetishtirgan.

Shoir adabiyotga 1929-yillarda kirib kelgan, "O'n she'r" (1932), "Undoshlarim" (1933), "Uchinchi kitob" (1934), "Jumhuriyat" (1935) to'plamlarining nashr etilishi adabiyot olamida yangi nur paydo bo'layotganligidan xabar berar edi.

U yozgan "Kurash nechun", "Jang va qo'shiq", "Kapitan Gastello", "Ko'ngil deydi..." she'riy to'plamlari, "Jaloliddin Manguberdi" tarixiy dramasi kabi asarlarining yaratilishi urush yillariga to'g'ri kelib, asarlarda jangchilarning qaxramonligi, ona yurtiga muhabbati, front ortidagi insonlarning mashaqqati, sadoqatli mehnati tasvirlangan.

"O'n besh yilning daftari", "Olqishlarim", "Zamon torlari", "Shu'la", "Chorak asr devoni" kabi she'riy to'plamlarida, urushdan keyingi yillarda qatag'on bo'lgan shoir, ahillik ozodlik uchun kurash, Vatanga muhabbatni kuyladi.

1958 yili adib o'zining "Toshkentnoma" dostonini yaratdi. Ushbu doston tarixiy va ayni hozirgi zamonaviy Toshkent shahri haqida yozilgan. Shayxzoda nafaqat lirik shoir, balki, iste'dodli dramaturg ham bo'lgan. U 1960-yilga kelib o'zining "Mirzo Ulug'bek" tragediyasini yaratdi. Ushbu asarda tarixiy shaxs hisoblanmish Mirzo Ulug'ning buyuk o'zbek olimi bo'lganligi shuningdek, munajjimi va ma'rifatparvar hukmdor bo'lganligini tasvirlab bergan.

Shayxzoda juda ko'p tillarni bilganligi tufayli Pushkinning "Mis chavandoz", Lermontovning "Kavkaz asiri", Mayakovskiyning "Juda soz" dostonlari va ko'plab she'rlarini, Shekspirning "Hamlet", "Romeo va Julyetta" tragediyalari va sonetlarini, Nozim Xikmatning she'rlarini shuningdek ozarbayjon shoirlari asarlarini mahorat bilan o'zbek tiliga o'girdi.

Shayxzodaning o'zbek adabiyotiga, tarixiga, o'zbek xalq og'zaki ijodiyotiga, xususan, Alisher Navoiy ijodini tadqiq etish borasida yaratgan ilmiy ishlari ham tahsinga sazovordir. U filologiya fanlari nomzodi, dotsent ham edi. Shayxzodaning asarlari dunyoning bir necha tillariga puxta tarjima qilingan.

2-TOM, 3-SON

1967-yil 19-fevralda Maqsud Shayxzoda bu dunyoni tark etdi. U Toshkentda joylashgan Farobiy qabristoniga dafn etilgan.

XULOSA

Maqsud Shayxzoda haqidagi ma'lumotlarni biz maktab darsliklaridan, oliy o'quv yutlari darsliklaridan, adabiy kechalardagi suhbatlardan olsak bo'ladi. Maqsud Shayxzoda o'zi yaratgan misralari kabi hech qachon uning nomi bizning yodimizdan o'chmaydi...

ADABIYOTLAR

- Zokirov M., Maqsud Shayxzoda. Adabiytanqidiy ocherk, T., 1969;
- Yusuf Shomansur, Shayxzoda — bunyodkor shoir, T., 1972;
- G'afurov I., O'rtoq shoir. Maksud Shayxzoda ijodiyoti, T., 1975;
- Maksud Shayxzoda zamondoshlari xotirasida, T., 1983;
- XX asr o'zbek adabiyoti tarixi, T., 1999.
- Shayxzoda Maksud. Atokli xalg shairi. „Lenin uchkuni“, 1956, 18 may (o'zbekcha)
- Shayxzoda Maksud. Shoir kalbi duneni tinglar (Tanlangan asarlar) // Toshkent, „Nihol“, 2008. 28 b. (o'zbekcha)

